

ŠTEV. 6

1936/37

LETNIK 67

Vane Betkin:

Zgubljeni sin toži.

(Iz venčka »Mrtoemu očetu«.)

Usojeno mi, oče, je trpeti,
odkar zapustil sem domovje tvoje
in v daljnih mest pognal se divje boje,
kjer se borijo vsi kakor zakleti.

Plahó bilà je v srcu želja vstala,
da mogel spet nekoga bi objeti
kot nekdam tebe, se ob njem ogreti
in najti luč, ki pot bi mi kazala.

A sam v teh časih moral sem trpeti
in sam po spolzkih sem stezicah hodil —:
če padel sem, nikar se mi ne čudi.

In da še huje čaka me, vem tudi,
zato, moj oče, naj tvoj duh mi sveti,
da nikdar več ne bom po kalnem blodil!

Gustav Strniša:

Slap.

Vodna vila-velikanka
biserne lase si češe,
se v tolmunu ogleduje,
šepetanju prisluškuje,
z dijamanti se krasi,
v zarji čudežno žari.

Vodna vila-velikanka
se je vrgla preko skal,
v zlati zarji zablestela,
iz smaragdnh je valov
ostala rožnata na krov.

Vodna vila-velikanka
zdaj prirodi šepeta,
vsa prijazna in ljubeča
iz globočine se smehlja,
a za njo blesteča vlečka
slapa divjega vihra...

Tonca iz lonca.

Nenavadna zgodba iz starih časov.

5.

ona je sedel za svojo čevljarско mizico. V kuhinji za ognjem ni strpel in je prišel v izbo in se lotil dela. Zamisljeno je paral stare čevlje, metal na tla obrabljene dele in jih nadomeščal z novimi. Ko je šival ali zabijal žeblje, ni požvižgaval, čeprav je lilo sonce skozi okno in ga klicalo k veselju. Mislil je na bob, ki se je bil spremenil v otročičke, katere je pomendral, mislil na sanje in zlasti ugibal, kaj naj pomeni butara, ki mu jo je pomagal popotni zadeti in je bila tako lahka, in se ni prav nič bal, da bi se spremenila v breme pisanih gadov.

»Popotni, kdo le je bil? V sanjah se je povrnil in rešil Gozduljo, ki bi jo bil brez usmiljenja zadušil. Ali mi ni hotel reči s tem, čeprav je molčal, da ne ubijaj? In kako ga je na tiho nedeljo prišla in še naklestila, pa me je zadržal! Če bi ga vprašal, zakaj je tako potrpežljiv, bi mi gotovo rekel, kakor bi bral: „Blagor usmiljenim, zakaj ti bodo usmiljenje dosegli; blagor miroljubnim, zakaj ti bodo otroci božji; blagor njim, ki so zaradi pravice preganjani, zakaj njih je nebeško kraljestvo.“ In Gozdulja v sanjah ni kričala nanj! Kakor bi se udrla v tla, je izginila. In njeni gadi so izginili tudi ob njegovi navzočnosti. Hm, hm . . .«

Tako je mislil, ko se je vrnila Polona. Polona je bila tiho in tudi sam je ni nič povprašal, kaj je imela z Gozduljo. Tako je ostala v kuhinji, kjer je spet nekaj pristavljala. Tona se ni zmenil, kaj dela. Tudi za želodec se ni zmenil, čeprav ga je vsakotoliko po svoje opominjal, da je prazen in da bi bil že čas, da se ga spomni in mu dá, kar mu gre.

»Hm, hm . . . Kaj, če bi bil sam Jezus? Če je izbral tiho nedeljo in je prišel v naše kraje, spremenjen v navadnega popotnega, da bi videl, ali se ravna po ljudje po njegovem nauku? Bogu je vse mogoče. Pa da bi bila midva s Polono tako srečna, da bi ga smela sprejeti pod svojo streho in ga še pogostiti za svojo revno mizo? Ne, kaj takega si pa ne morem misliti, da bi bilo res. Pa vendar! Kaj me zdaj sili in mi ne da miru, da moram misliti nanj: V sanjah sem ga videl in zdaj ga v spominu tako živo vidim, kakor da sedi zunaj pod medenko, kakor da sedi tu za mizo nasproti meni in zajema iz iste skleda, kakor da stoji tam ob vratih s palico v roki . . .«

Tonu so se zasvetile oči in obraz se mu je kar zjasnil.

»Hej, Tona, ali nisi tedaj govoril, da bi imela rada Polona toliko otrok, kolikor je boba v vreči, in ali ni zasadil svoje romarske palice kar mimogrede v bob, kakor slučajno, da bi videl, koliko ga je. Kaj, če je to čudno rojstvo v kuhinji bilo v zvezi z njegovo romarsko palico in njegovo božjo močjo in ne z Gozduljo? . . . Tona, Tona, prehitro te je popadla jeza, premalo si bil potrpežljiv in nič usmiljen. Kaj, če bo treba dajati odgovor za toliko nedolžnih življenj, Tona?«

Na Tonov obraz je legla senca.

»Moj Bog, odpusti mi mojo nepremišljenost in ne prištevaj mi jo v greh. Glej, žal mi je!«

In je sklonil glavo in se trikrat udaril na prsi.

Prav tedaj je prišla v izbo Polona. Videla je moža, kako se je trkal, a ni nič rekla. Postavila je na mizo prižganko in žgance.

»Zdaj bova pa južinala in večerjala!« je menila in sedla.

Tona je pustil čevlje in tudi prisedel, se pokrižal in sta zmolila in jedla.

»Veš, Polona,« je začel po trenutka molka, »vse sem premislil in zdaj mi je žal, da sem pomendral nedolžne otročičke. Bojim se, da me bo vse dni do konca pekla vest zaradi te moje neusmiljenosti. O kaj bi dal, da bi bil ostal vsaj eden živ!«

Polona je že med njegovimi besedami mislila, kako bi ga potolažila, dasi ji je bilo težko, a ko je končal, ni bilo treba tolažbe.

»Jaz sem živ, očka, jaz sem še živ!« sta začula droben glasek tam izpod klopi, kjer so ležali vsevprek stari čevlji in škornji.

Oba sta planila izza mize.

»Kje si, kje si?« sta hitela spraševati in stikala med čevlji.

»Tu, tu!« se je oglašal.

Star škorenj se je zganil.

Tona in Polona sta obstala, gledala in se od srca smejala.

Iz škornja je ritenski kobacal drobcen otročiček ves nag in gol, kakor ga je Bog dal.

»O ti revček,« se je sklonila Polona, mu pomagala iz škornja in ga vzela v roke ter ga kar hitro zavila v predpasnik, da bi mu ne bilo mraz. »Kako si lépen, otročiček moj mali! Viš, zdaj pa očka ni več hud, nič se ne boji! Kaj ne, očka, da nisi hud?«

»Nisem, nisem, fantek, le to bi rad vedel, kako si ušel, ko sem bil hud?« se je smehljaj Tona in božal malega po ličkih, ne da bi pomislil, da sprašuje otročička.

Pa je bil mali otročiček posebne vrste! Kakor se je bil oglasil iz škornja, tako je tudi zdaj Tonu odgovoril:

»Vrata v izbo so bila priprta, pa sem bežal iz kuhinje in se skril v škorenj, da bi me ne našli v svoji jezi, ko bi pomendrali vse bratce v kuhinji!«

»Hahahaha, to si pa bister dečko! Ali so bili tudi tvoji bratci tako prebrisani?«

»Niso bili, očka. Če bi bili, bi se ti bili že kako skrili, da bi jih ne bil mogel pomendratil!« je odvrnil drobljanec.

»Sveti križ božji, saj je otročiček že pri polni pameti!« se je zavzela Polona.

»Seveda sem, mamica, seveda sem, samo majcen sem, čeprav bi bil rad velik!« je pritrdil veselo in končal žalostno.

»Boš že še zrastel, ko boš jedel, kakor se spodobi!« je menil Tona in se spomnil, da čaka na mizi še prižganka z žganci. »Kar s prižganko začni! Saj si gotovo lačen, ne?«

»Sem, očka, sem!«

»Viš, Polona, zdaj ga pa kar napitaj v imenu božjem!«

»Čakaj, Tona! Če ima zveličavno dušo, ne smeva pozabiti na krst. V cerkev ga zdaj ne bova nosila, kar sama ga krstiva!«

»Saj res!« je bil Tona pripravljen in je stopil v kuhinjo, kjer je zajel v korec vode in se vrnil v izbo.

»Tako, zdaj mu pridigni glavico, da ga oblijem v znamenju križa!«

Polona je napravila, kakor ji je ukazal, in pridržala malemu glavico, poraslo s črnimi, še mokrimi lasci.

»To sem še mislil spotoma, da bi mu dala po meni ime Tonca. Kaj se ti zdi?«

»Prav, prav, sveti Anton, ki ima trinajst milosti, naj mu bo za patrona in naj mu pomaga, da bi nama bil v veselje!« je bila Polona zadovoljna.

In potem je Tona s pobožno slovesnostjo oblij malemu glavico in govoril, kakor je slišal duhovnika, ko je bil za botra otrokom najrevnejšega kočarja v vasi:

»Jaz te krstim v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha!«

Nato je odložil korec na klop ter veselo rekel:

»Zdaj pa začnimo z botrino! Po krstu se kaj takega prileže.«

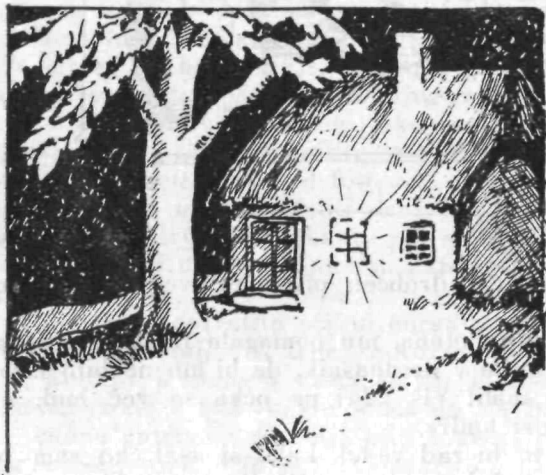
In sta sedla s Polono spet za mizo. Polona je držala malega previdno v levi roki, z desno pa je zajemala prižganko in ga z njo pitala, ne da bi mislila nase. Malemu je prižganka teknila. Izvil je ročice in kar grabil za veliko žlico, da se je Tona smejal na ves glas kakor že dolgo ne, in menil, da z otročičkom ne bosta imela velikih sitnosti.

»Tonca bo priden in bo rad papal!« je povedal sam in spet sta se Tona in Polona od srca zasmejala.

*

Tisti dan je bil prekratek in prehitro je prišel večer.

Ko se je Tonca utrudil in zaspal, ga je odložila Polona na posteljo, s katere je vzela blazino in jo stlačila v košaro, v kateri je imela sicer spravljeno perilo. Na blazino je potem preložila malega in ga skrbno zadelala ter postavila košaro poleg postelje.

»Nagega ne bova mogla imeti v hiši,« je menil Tona, ko je opravila Polona svoje prvo materinsko delo.

»Seveda ne,« mu je pritrdila in povedala, da je že sama na to mislila in da mu pri priči začne šivati oblekico.

»Jaz pa čevljkice!« je dejal veselo Tona.

In je bilo tisti večer še pozno, pozno v noč pri čevljarju okno razsvetljeno, zakaj Tona in Polona sta hotela dokončati malemu oblekico in obutev, da bi ga jima ne bilo treba drugi dan skrivati v hiši, če bi kdo prišel. Ko sta vse zgotovila, sta jemala kos za kosom oblekice in še čevljkice v roke in hvalila drug drugega, kako se je vse posrečilo. Preden sta legla, sta še pogledala malega in ga oba pokrižala.

Ko je ugasnila luč, je pogledal skozi okno polni mesec. Obsvetil je na mizi oblekico in čevljkice in šlo mu je kar na smeh . . . (Dalje.)

Joža Vovk:

Neroda Smuk.

Glejte ga, Neroda Smuk
si naveznil je klobuk
in nataknil si na noge
kar od soda stare doge.
Že po bregu strmem stoče,
menda smučati se hoče,
saj je tudi korenjak,
v vasi res nihče ni tak!
Mimo češnje že lomasti,
oh, kako boji se pasti —
v vrhu že je, Bogu hvala,
toda glej jih, vsa zijala
so se zbrala iz vasi,
vsakdo hoče videti,
kako se bo Neroda Smuk
prevrnil in dejal: »Štrbunk!«
»Proč tam spodaj, ljudje božji,
da jaz koga v divji požnji
ne pogazim in podrem!
Od daleč, glejte, juh, že grem!«

Neroda Smuk frči po bregu,
da se kar kadi po snegu,
sapa vsem ljudem zastaja,
— uh, pri vasi je ograja,

če se vanjo zaleti,
še butico si zdrobil . . .
Dobro se drži Neroda
v besnem, divjem smuku, toda
peter reže ga v oči,
da Neroda kar miži
in se tudi, kakor treba,
nizko in naprej drži.
Ti nesrečna, ti pregrešna,
sredi brega stara češnja!
— kriva, skrevljena stoji,
Smuk — se vanjo zakadi . . .
Zdaj je divje požnje konec
in razbit je Smukov nos.
Neroda brca v snegu bos,
čevlji so na dogah ostali
in v dolino so zdrčali.
Tamkaj spodaj vsa zijala
so se grozno zasmejala.
Smuk je zdaj že za pečjo,
toda čudi se močno,
kako je neki to mogoče,
da je v malem nosu bilo
vsaj za litra pol krvi,
da se skoz vso vas sledi . . .

Čudna jagnjeta.

(Bunjevška narodna pripovedka.)

Neki siromašni človek je imel tri sinove. Dva sta bila neposlušna, živahna in zapravljiva, a tretji, najmlajši, je bil miren, poslušen in pobožen.

Ker je bila deca že velika, siromaštvo pa še večje, je oče odpravil najstarejšega sina v službo. Mati je napekla pogač in mu jih dala v torbo, sin pa palico v roke, pa zbogom, hajdi v svet! Bil je že daleč od svoje vasi, a se nikomur ni prav posebno ponujal v službo, dokler je bilo pač v torbi kaj pogače. Ko pa je je zmanjkalo, je naletel na nekega starega človeka.

Ta starček je imel lepo, dolgo, sivo brado in zelo blage, mile oči. Paglavac je hotel iti mimo starčka, ni ga niti pozdravil s »Hvaljen Jezus«, pa je stari človek sam stopil k njemu in ga vprašal:

»Kam greš?«

Oni mu odvrne: »Službe grem iskat.«

»Ali hočeš priti k meni?« ga vpraša starček. »Pri meni boš tri leta, takrat pa, če jih boš zdržal, dobiš polno torbo zlatnikov.«

Fant pristane. Starček ga odvede v svojo hišo, mu da večerjo in po večerji prenočišče. Zjutraj ga stari gospodar zbudi in ga odvede v stajo. Tu je stala čreda jagnjet. Starček mu pravi:

»Poglej ta jagnjeta! Ta boš peljal na pašo, to bo tvoje opravilo. Vedno moraš hoditi za njimi: kamor bodo šla ona, tja pojdi tudi ti! Tu pa imaš majhno pozlačeno škatlico: vanjo boš dal ono, kar bodo ta jagnjeta jedla. In tu imaš majhno pozlačeno stekleničico: v njej mi boš prinesel ono, kar bodo moja jagnjeta pila. In sedaj pojdi!«

Pastir je spravil škatlico in stekleničico v torbo k svojemu kosilu, odprl vrata, jagnjeta so odšla na polje, a mali pastir za njimi.

Ko so prišli na pašnik, je pastir mislil, da se bodo tu jagnjeta ustavila in se napasla trave. Toda jagnjeta se niso ustavila. Niti eno jagnje ni nagnilo glave, da bi odtrgalo eno samo bilko, ampak so šla in šla vse dalje in dalje.

Malo lepo jagnje je zaostalo, počakalo pastirja in se pričelo smukati okrog njega in drgniti glavo ob njegove noge. Paglavcu pa je bilo to nevšečno, sunil je jagnje z nogo od sebe in ga še celo nagnal s palico. Jagnje je povesilo glavo in se vrnilo med druga jagnjeta.

Jagnjeta so šla dalje, pa so prišla do neke reke. Ta reka je bila široka in globoka, a preko nje je držala samo tanka in ozka deska. Jagnjeta so drugo za drugim prešla po deski čez vodo. Ono majhno milo jagnje je priskakljalo k pastirju, se smukalo okoli njega in ga pogledalo v oči, kakor bi hotelo reči: »Pojdi za menoj in se nič ne boj!« Toda pastir tega ni razumel. Malo jagnje je šlo preko reke. Jagnjeta so odšla dalje, a fant je ostal na tej strani vode. Gledal je za njimi, dokler jih je mogel videti, a ko so se izgubila izpred njegovih oči v gozdu, je sédel, vzel iz torbe kosilce, se najedel pa legel in zaspal. Spal je do večera. Tedaj so se vrnila jagnjeta, pastir se je prebudil, odtrgal malo trave, ki je rastla pri vodi, jo vrgel v škatlico, zajel s steklenico vode iz reke, jo zamašil, pa hajdi za jagnjeti.

Bil je že večer in mrak, ko so dospeli na dvorišče starega gospodarja. Ta je prišel k pastirju in ga pobaral:

»Daj, pokaži, kaj so moja jagnjeta jedla in pila?«

Pastir vzame škatlico s travo in steklenico z vodo pa dá oboje gospodarju.

Čim je ta videl, kaj je v škatlici in v steklenici, mu je rekel:

»Nisi bil veren in poslušen. Nisi prinesel tega, kar so moja jagnjeta jedla in pila. Doslužil si. Lahko greš, kamor hočeš.«

Fant je srdit in osramočen odšel izpred oči starega gospodarja, a drugo jutro se je napotil proti domu.

Ko je prišel domov, je pripovedoval, kaj se je z njim zgodilo.

Drugi dan vzame srednji brat torbo, mati mu vrže vanjo pogačo, sin pa vzame palico v roke in gre.

Tudi njega je ustavil lepi sivobradi starček in ga vzel v službo pod istimi pogoji kot njegovega starejšega brata.

Tudi ta je odpeljal jagnjeta, dobil škatlico in steklenico, odbil malo jagnje od sebe, ni smel preko mostička, zaspal, pa natrgal trave, a v steklenico zajel vode. Tudi ta je še tisti večer doslužil in se vrnil domov.

Ko je zvečer prišel domov in povedal, kaj se mu je zgodilo, tedaj pravi najmlajši sin:

»Jutri bom šel pa jaz v službo.«

Brata sta se mu začela rogati:

»Ti, ti hočeš v službo? Kaj si vendar domišljaš? Midva velika in močna, pa nisva znala nič zaslužiti, a ti boš pa znal?«

Najmlajši sin je samo molčal, nič ni rekel. Drugo jutro ga odpravi mati kakor prejšnja dva brata: v torbo mu dá pogače, sin se odkrije, poljubi očetu in materi roko, se objame z bratoma pa odide. Med potjo je obiskoval pristave in hiše in prosil za službo, pa ga nikjer niso potrebovali.

Tudi njega sreča lepi, blagi starček. Deček ga je zapazil že od daleč. Ko pa se mu je približal, se je odkril, se priklonil in ga pozdravil:

»Hvaljen Jezus!«

Starček se mu je milo nasmehnil, mu odzdravil in ga vprašal:

»Kam si se namenil, moj sinko?«

»Oče, grem, da poiščem službe.«

»Ali hočeš priti k meni? Za tri leta. Ako boš vzdržal in izpolnil, kar ti bom zapovedal, boš dobil polno torbo zlatnikov.«

Deček pristane. Odideta v starčkov hišo. Zvečer sta sedla k večerji, deček se prekriža in moli. Tudi ko je šel spat, se je prekrižal, molil pa zaključil:

»Bog Oče, v tvoje roke izročam svojo dušo.«

Za tem leže in zaspi. Zjutraj se prebudi, pomoli k Bogu, skoči hitro v stajo, kjer je bil že starec pri svoji čredi jagnjet. Starček pravi:

»Glej, ta jagnjeta boš peljal na pašo. Ne dotikaj se jih, ne vračaj jih, ampak vedno in povsod hodi za njimi! Tu imaš zlato škatlico. V njej mi prinesi to, kar bodo moja jagnjeta jedla, a v tej steklenici prinesi to, kar bodo moja jagnjeta pila.«

Deček spravi škatlico in steklenico v torbico, vzame palico, pa hajdi za jagnjeti.

Ko so prišli na pašnik, jagnjeta niso pripognila glave niti niso mulila trave, temveč so krenila naravnost preko polja. Deček pa za njimi. Majhno jagnje s svileno dlako se je oddaljilo iz črede, počakalo dečka in se smukalo okrog njegove noge. Deček se je pripognil, objel jagnje in ga pogladil po svileni volni. Od tega trenutka dalje je ostalo jagnje ves čas poleg dečka in ga ni zapustilo.

Ko so prišli do globoke, široke reke, so krenila jagnjeta čez mostiček, a ko je deček prišel blizu, se je prestrašil, ker je bila deska zelo tanka in ozka, a voda pod njo je hrupno šumela. Majhno jagnje pride k dečku, se smuka okrog njega in izpregovori:

»Primi se za mojo volno in pojdi!«

Deček se ves v strahu prime za jagnjetovo volno in pride srečno čez tenek mostiček.

Nato so zopet nekaj časa hodili: čez polja in gozdove, čez doline in hribe, dokler niso prišli do neke lepe kapelice. Vrata kapelice so se sama odprla, jagnjeta pa so se stresla in izpremenila v prelepe angele. Malo jagnje je bilo sam Kristus, Sin božji. Deček je presenečen ostrmel.

Jagnjeta so šla v kapelico, a deček za njimi. Tu je Jezus vzel hostijo in kelih z vinom ter pričel svojo daritev. Angeli so odgovarjali in peli, a mali pastir je v kotu kapelice vroče molil in gledal, gledal nebeško lepoto.

Ob koncu maše je Jezus vse angele obhajal. Pa je prišel k dečku in obhajal tudi njega. Vzel je še eno hostijo in rekel:

»Daj zlato škatlico!«

Pastir vzame škatlico in jo odpre, Jezus pa dá vanjo hostijo. Deček zapre škatlico. Tedaj odide Jezus k oltarju, prinese kelih s svojo sveto Krvjo, obhaja vse angele in pastirja in natoči tudi njegovo steklenico.

Po maši so angeli molili in peli, nato pa odšli iz kapelice. Tu so se stresli in se zopet izpremenili v jagnjeta.

Mladi pastir je šel za njimi, a klobuka ni pokril na glavo, ampak ga je dal pod pazduho, sklenil obe roki in šel za jagnjeti. Malo jagnje pa pri njem. Na mostičku ga je zopet prepeljal, sedaj že brez strahu, in tako so na večer dospeli do starčeve hiše. Ko so se vrnili domov, vpraša starček:

»No, ali si prinesel ono, kar so moja jagnjeta jedla in pila?«

Pastir odgovori:

»To niso jagnjeta, ampak nebeški angeli, a najmanjše in najlepše je Jezus, Sin božji. Evo, to so jedla in pila.«

Pri teh besedah vzame škatlico s hostijo in steklenico s sveto Krvjo iz torbe.

Blagi starček pogladi dečka po glavi in mu reče:

»Dobro je, sinko! Verno si služil pa že tudi doslužil. In sedaj ti bom dal darilo. Vedi, da sem jaz Bog Oče.«

Pastir poklekne pred njim na kolena. Bog nadaljuje:

»Sedaj pa izbiraj: ali hočeš torbo zlatnikov ali zveličanje duše?«

Pastir klečeč pogleda na Boga in reče:

»Res je, moj oče in mati sta siroti. Prav bi jim bilo to veliko bogastvo. Toda meni je več za zveličanje duše. To si bom izbral. Samo

to prosim, moj Bog, da tudi mojemu očetu in moji materi in mojima bratoma dodeliš večno zveličanje.»

Bog mu reče:

»Ti boš dosegel zveličanje duše. A dobil boš tudi torbo zlatnikov. Ponesi jih domov! In če bodo tvoj oče in tvoja mati in tvoja brata vedno bolj ljubili rešitev svoje duše kakor zlato, se bodo tudi oni zveličali.«

Nato mu Bog nasuje v torbo zlatnikov in ga blagoslovi. Pastir odide domov k svojim staršem.

Vsi so ga radostno sprejeli, pa živé še sedaj, če niso umrli. Kaj so izbrali: zlato ali rešitev duše, tega še nihče ne ve.

Gustav Strniša:

Vest.

Kadar je globoka noč,
čuje se najtišji vzdih,
bdi v naravi tajna moč,
svet je ves zasanjan, tih.

Vest tedaj se oglasi,
človek spi, ne čuje nič,
vest pa drzno ga budi:
»Daj mi svoj račun brez prič!

Koliko ljudem si dal,
koliko zapravlil sam?
Si v dobroti tekmoval,
ali te je sebe sram?»

Kadar je globoka noč,
vest se tiho oglasi,
je prečudna njena moč,
saj molče vse prekriči!

Jože Dular:

Ciganček.

Pihala je burja,
pritisnil je mraz,
iz hoste primahal
ciganček je v vas.

Je malho nastavil,
in suknjo odpel,
klobuk je privzdignil
pa peti začel:

»Usmilite mene
se dobri ljudje,
odprite zdaj shrambe
in dobre roké.

Slanine mi dajte
in malo masti,
in moke prgišče
pa nekaj soli.

Sicer bom umrl,
pred vami zaspal —
če boste pa dali,
bom pete pobral.»

In dali so njemu
vse, kar je želel.
Skoz vas je odoriskal
ciganček vesel.

O skopuhu s hlebčkom kruha.

Ko je Stiska prehodila že ves svet, se je na cesti za trenutek ustavila in pomislila, kam bi še šla. Težka pot jo je zdelala, rada bi počivala. Bila je že stara, hodila je v dve gubé, oči so ji pa še vedno žarele prečudno živo in koščene roke so z lahkoto prestavljale težko grčavko.

»Hvala Bogu, moje delo je končano!« je vzdihnila.

Tedaj jo je presunila pridušena pesem z bližnjega hriba. Zagledala se je v mrak, pokimala s suho brado in se ovedla:

»Glej no, na to vasico sem pa čisto pozabila. Kakopa, kdo naj jo pa najde, prav za hribom leži.«

Za trenutek jo je obšla skušnjava, da bi kar pustila vasico in šla svojo pot. Kaj pač hoče v teh hribovskih kočah?

»Ne, ne,« se je stresla, »kdor me je poslal, naj ve, da sem natančna.«

Napotila se je čez hrib. Nekaj pred vasjo je stala kočica z vrtičkom, kjer je hodil star kmet in polglasno pel.

»Hvaljen Jezus!« je pozdravila Stiska.

Starčeva pesem je ugasnila, nato je zamolklo odzdravil:

»Na veke!«

Strmel je za njo, ko je izginila v senci raztresenih koč. Neka tesnoba ga je obšla, da ni mogel več peti in se je umaknil v kočico.

Starka se je oglasila v vseh kočah. Široko je odprla vrata, obstala na pragu, potrkala s palico po tleh in pozdravila. Ljudje so se prestrašili; kjer so sedeli pri večerji, so spustili žlice iz rok, otroci so zajokali, preden so se pa pošteno ovedli, je ni bilo nikjer več. Nezadovoljni so tolažili jokajoče otroke, potem so pogledali okoli hiše, a ni bilo nikogar.

Vse hiše je obšla Stiska, le pri zadnji ni mogla blizu. Velik črn pes je škripal z zobmi in ji zastavljal pot. Silila je vanj z grčavko, a pes se ni umaknil. Poskušala je z druge strani, a žival ji je bila vedno za petami.

»Naj pa bo,« je končno odnehala, »saj ena hiša ne pomeni toliko.«

Umaknila se je v temo in odšla...

V vasi se ni dosti izpremenilo, ker ljudje že tako niso poznali lepih dni in praznikov in so lahko živeli le z največjo muko. Prišla je pomlad, kašče so bile prazne in niso mogli kaj vsejati. Stopili so čez hrib, a je bilo povsod enako. Z velikim trudom so nabrali nekaj drobnih krompirčkov za seme. Pa ni se dalo, vse je bilo zapisano smrti. Vso pomlad je deževalo, težki nalivi so sprali zemljo z bregov,

seme je segnilo v zbiti zemlji. Za dežjem je posijalo sonce, žgalo nekaj mesecev z vso močjo, da je zgorelo še tisto, kar je dež priklical iz zemlje.

»Lakota!« so presodili ljudje. Razkropili so se iz domače vasi, a že čez nekaj dni so se vrnili.

»Povsod je tako ali pa še hujše,« so pripovedovali.

Dan je minul za dnem, zadnji krompirčki so izginili. Kruha niso videli že leto dni. Ljudje so trepetali od oslabeledosti, vlačili se od hiše do hiše, legali po vrtovih in poskušali gristi suho travo. Ponekod je zmanjkalo tudi vode. Lačni otroci niso več kričali, sedeli so pred hišami in topo strmeli v nekaj nerazumljivega.

Nenadoma so se ljudje prijeli za roke:

»Kaj se pri Petronu ne kadi iz dimnika? Petron kuha! K njemu!«

Vse ženske so se spustile v tek proti hiši. Ležala je še bolj pod hribom kot druge in je Stiska ni obiskala. Butnile so na zaprta vrata in kričale:

»Petron, hej Petron, odpri!«

Dolgo ni bilo čuti ničesar. Nato so se počasi odpirala in zapirala vrata v hiši, končno se je prikazal Petron, tresoč se po vsem telesu.

»Kaj bi rade, kaj bi rade?«

»Ti kuhaš, ti pečeš!« so hitele žene. »Naši otroci bodo umrli, daj še nam malo, daj, Petron!...«

»Ničesar nimam,« se je izgovarjal, »kar tako sem zakuril.«

Niso mu hotele verjeti, odrinile bi ga ni kar udrle v hišo, da ni prišel takrat izza ogla pes. Bil je že suh, sestradan, hripavo je zalajal in se zagnal vanje. Presunljivo so zakričale in se razkropile na vse strani, Petron pa je znova zaprl vrata.

Popoldne so prišli možje, ker se je še zmeraj kadilo iz dimnika. Potrkali so s palicami po vratih in rekli:

»Petron, ti kuhaš in pečeš, ko mi vsi umiramo. To ni prav.«

Petron se ni oglasil. Ko so pa le preveč razbijali, je prišel od nekod pes in se zagnal vanje. Branili so se s palicami, a je le nekatere ogrizel in morali so se umakniti.

Potem so prišli otroci. Posedli so po vrtu in le od daleč gledali hišo, kjer je Petron kuhal in pekel. Videli so tudi psa na pragu, migali so mu in ga vabili k sebi, a se ni dal prevariti, ležal je iztegnjen in se ni zmenil za nikogar.

Petron je bil skopuh. Bil je sam lačen, da se je ves tresel, a si ni privoščil ničesar. Pobral je zadnjo moko po predalih in spekel lep hlebček kruha. Srce se mu je smejalo, ko je pomislil, koliko je ta hlebček vreden. Bil je lepo zapečen, dišal je, da je bil človek ves omamljen, ko ga je samo gledal. Že je prijel nož, da bi ga razrezal. Nekaj bi ga pojedel sam, nekaj bi ga prodal sosedom, za drag denar seveda. Kar ga je obšla nova misel. Saj sosede pravzaprav tudi nimajo dosti denarja. Zdaj je po vsem svetu hudo. Tudi v mestu nimajo kruha. V mesto bo nesel hlebček, visoka gospoda ima denar, odtehtala ga bo z zlatom.

Oči so se mu zaiskrile, ko je pomislil, kako bogat bo postal. Tisoč zlatnikov je vreden dandanes tak hlebček med brati. Nič več ni čutil lakote, zavil je hlebček v bel prtič, poiskal košarico in se napotil v mesto. Odšel je pri zadnjih vratih in čez polje, da bi ga ne videli ljudje. Pes je pa čutil, kdaj je odšel. Tiho se je splazil za njim.

Vlekla sta se čez hrib v dolino pa spet čez hrib. Nastal je mrak, skopuh je ves čas premišljal o zlatnikih, ki jih bo dobil, zato je zgrešil pot. Šla sta skozi molčeče vasi in krog polnoči prišla na veliko cesto. Tam sta se ustavila, zakaj Petron ni mogel nikamor več. Že je hotel

odlomiti krajec kruha in ga pojesti, a pred njim so se zableščali rumeni zlatniki, vzdihnil je, trepetaje porinil hlebček v košarico in se vzdignil. Sestradani pes je cvilil in zmeraj bolj zaostajal. Vsake četrte ure sta se ustavila. Petronu se je začelo blesti in mislil je, da se vozi v kočiji, kričal je, kakor bi poganjal konje, dokler ni omahnil kraj ceste na tla...

Ko je zjutraj sonce že močno pripekalo, se je privlekel v mesto. Pes je zaostal nekje daleč. Po cestah so ležali ljudje, nekateri so spali, drugi so govorili v omami nerazumljive stvari.

»Če bi tukaj prodal kruh,« je pomislil Petron. »Truden sem že, kaj bi se mučil!«

Sam se je prestrašil te nerodne misli.

»Ti ljudje vendar nimajo ničesar, to so sami berači. Vzeli bi kruh, plačali ga ne bi.«

Omahoval je mimo njih in zavil na gosposke ulice. Trgovine so bile zaprte, okna zagrnjena, nikjer ni bilo žive duše. Počasi je prehodil nekaj ulic in zašel na velik trg. Neizmerna tišina ga je osupnila. Zagledal se je v visoko palačo sredi trga in se napotil k njej. Velika vrata so bila na stežaj odprta.

»Tu mora prebivati kak velik gospod. Tisoč zlatnikov za hlebček...« si je šepetal.

Ko pa je prišel do stopnic, so ga zapustile vse moči. Sedel je, samo za trenutek, se je opravičeval. Ko pa je poskušal vstati, so se mu zazibala kolena, padel je in se udaril z glavo ob kamen, košarica s hlebčkom je pa odletela daleč od njega.

»Tisoč zlatnikov!« je še vzdihnil, nato se mu je zameglilo pred očmi, nasmehnil se je in onemel...

Proti poldnevu je priropotal na trg cestni pometać z metlo in nerodno samokolnico. Ko je zagledal ležečega, je pridrsal k njemu, zmajal z glavo in si rekel:

»Spet eden, revček! Treba bo poklicati stražo, tu pred dvorom vendar ne bo ležal.«

Obrnil se je in hotel že oditi, ko je zagledal košarico. Stopil je k njej in jo odgrnil.

»Moj Bog, kruh!« je vzkliknil. »Koliko časa že nisem videl kruha!«

Na mestu ga je odlomil košček, ga použil in oveselil se je, ko je začutil, da ga zapušča slabost. Tresel se je od radosti, zgrabil je samokolnico in pohitel s trga. Zavil je v ozko ulico in veselo kričal:

»Kruh, ljudje božji, kruh! Našel sem kruh!«

Vsa okna so se mahoma odprla, ljudje so se začudili, obrazi so se jim razmeknili v nasmeh, hiteli so na ulico k pometaču. Pometač je lomil kruh na kose in ga delil in se čudil. Čeprav ga je delil zelo hitro, hlebček je bil zmeraj enako velik.

»To je čudež,« je rekel. »Počasi, ljudje, vsi boste dobili, vsi, vsi...«

Ljudje so hlastali po kruhu, smejali se in jokali in jedli. Pometač je hodil iz ulice v ulico, delil je kruh vsem ljudem, nazadnje je zavil še na deželo. Prišel je tudi v vas, kjer je bil Petron doma, in tudi tam so se ljudje nasitili.

Novo veselje je zrastle v deželi, lakota je izginila, tudi gospoda, ki je zbežala pred njo v tuj svet, se je vrnila. Dolgo je molčala, ko je pometač kar tako delil kruh, potem se je spomnila, da to ni po postavah. Šla je h kralju, razložila mu vse in kralj je pritrdil in dal poklicati pometača, da bi mu vzeli čudežni hlebček. Iskali so ga, a ga niso mogli najti nikjer. Skril se je. Kadar bodo pa prišli spet taki bridki časi, se bo vrnil in potolažil lačne ljudi...

† Francè Horvat:

Danes zjutraj rano...

*Danes zjutraj rano
sonce čez poljano
se je prismejalo,
k oknu priskakljalo:*

*»Boris, naš zaspanček,
čaka te že sonček!
Hitro, hitro ostani,
teci po poljani!*

*Bisere so stkali
palčki — jih zmetali
v koše so srebrne.
Kdo jih prej obrne?*

*Ali moji žarki,
žarki — zlatočarčki,
ali roke tvoje,
ali misli tvoje?»*

*Boris pa zaspano
gledal na poljano:
»Košē naj srebrne
sonček sam obrne!«*

*Sonce pa je zlato
po poljani rado
bisere pobralo
in jih vase stkalo.*

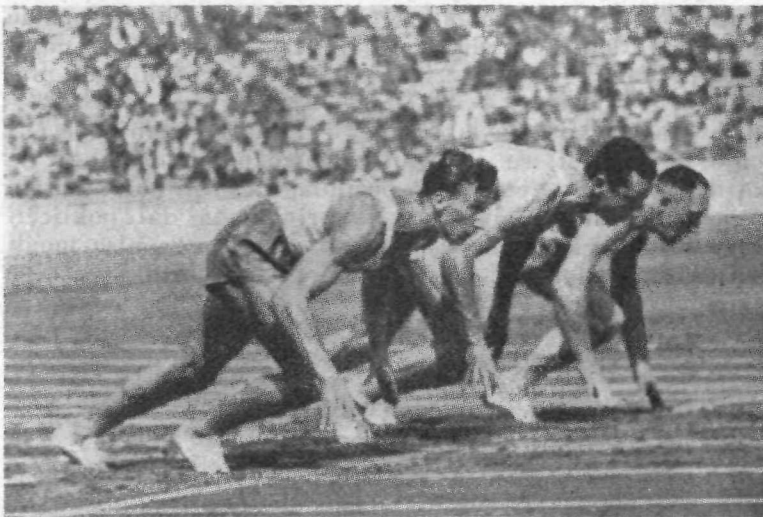

Janko Sicherl:

Olimpijada 1936.

(Lahka atletika)

Na vrsti so zopet letne športne igre v Berlinu. Pričnimo z lahko atletiko, ki po svoji lepoti prevladuje v športu. Atlet je grška beseda in pomeni bореlec. Lahka atletika obsega: teke, skoke in mete. Vršile so

se tekme na kratke (do 200 m), na srednje (do 1500 m) in na dolge proge (5000 m in 10.000 m). Zelo zanimivi so štafetni teki. V teh so zmagali Američani in Angleži. V maratonskem teku na 42 km je zmagal Japonec Son, ki je pretekel to razdaljo (Ljubljana — Podnart) v 2 urah 19 mi-

Trojica tekačev, pripravljena za tek na nastopnem mestu.

Čim počí strel, se odrinejo in že se poženejo v tek! Kdo bo prvi? Podnart) v 2 urah 19 mi-

nutah. To pa niso mačje solze, če Japonci jokajo od veselja, ker so zmagali.

Preobširen bi bil opis vseh športnih nastopov, zato Vam nudim rajši več slik, ker vem, da jih radi gledate. Prva slika prikazuje tek na daljavo. Druga slika kaže zmagovalca v teku na 3000 m čez zapreke. Tak tek je silno naporen, ker mora tekač preskočiti mnogo nastavljenih ovir (ograje, voda). Prvi tekač se je že pognal čez ograjo in ga vidite v zraku nad vodo. Kaj pa drugi? Ne bojte se, tudi ta bo preskočil in ne bo padel v vodo kakor žaba.

Američani so med triindvajsetimi panogami lahke atletike osvojili dvanajst zmag. Pokazali so svojo veliko premoč v tem športu. Posebno pozornost je vzbujal črnc Owens, ki si je pridobil kar tri zlate kolajne, ker je zmagal v teku na 100 in 200 m in v skoku v daljavo. Dobro se je odrezal ta črnc, ki je res prožen mladenič. Zanj so se zanimali tudi zdravniki in znanstveniki. Na univerzi v Clevelandu so ga temeljito preiskali. Vsega so premerili in pretehtali. Hoteli so tudi znanstveno ugotoviti, kako in s kakim telesnim ustrojem je mogel doseči tako rekordne čase in lepe uspehe.

Iso Holo (Finska), zmagovalc v teku čez zapreke na 3000 m (9 minut). Skok preko jame, napolnjene z vodo.

Da ste ga videli, kako je tekel! Kakor zajec! V desetih sekundah je »preletel« 100 metrov. — Skakal je kot bolha! Kaj pa je njemu preskočiti 8 m širok jarek! Noge poskočne kakor divja koza. Lep zalet. Hop!

Črнец Owens (Amerika)!
je skočil 8 m,6 cm daleč,

Johnson (Amerika) je skočil
v višino 2 m 3 cm.

Skok! In že sedi v mehki mivki. Merilec nameri 8 m 6 cm. Kaj ne, mnogo je to. Tudi drugi tekmovalci so dosegli prav lepe uspehe, a zamorcu ni bil nihče kos. Ne mislite, da so ti črnci iz vroče Afrike. Ne. Ti so prišli iz Amerike. V Berlin so jih poslale Zedinjene države Amerike (U.S. A.), da so na olimpijadi zastopali ameriške državne barve. V Ameriki živi namreč mnogo črncev, ki se preživljajo na različne načine. Mnogo med njimi se jih ukvarja s športom in nekateri so v tem pogledu dosegli prav lepe uspehe.

Tudi v skoku v višino je zmagala Amerika. Le pogledjte zmagovalca Johnsona, kako lepo vodoravno stegnjen je preskočil prečko, ne da bi jo podrl. 2 metra in 3 cm je preskočil, uren je kakor maček. Američan Meadows pa je s pomočjo palice preskočil celo 4 m 35 cm.

Še nam je ostalo nekaj panog lahke atletike. No, bodi za danes dovolj, pa bomo za Veliko noč zopet nadaljevali.

Zanimivosti

Zlate rokavice. Nekoč je živela stara čarovnica. Imela je dva sina, ki sta se je vedno bala, da ju bo lepega dne začarala. Da bi se temu izognila, sta pobegnila od doma in se potepala po širokem svetu. Nekega večera sta prišla do koče sredi gozda. Vstopila sta vanjo. V koči je sedel star mož, ki je imel na rokah zlate rokavice in bral iz stare, debele knjige. Začeli so se pogovarjati o tem in onem in nazadnje jima je starec dejal: »Vzemita tele

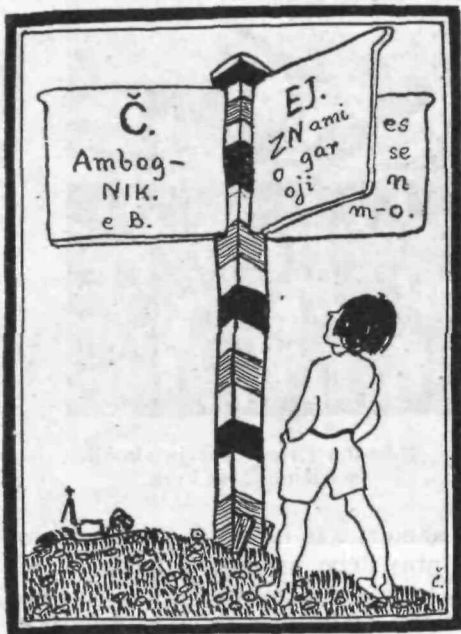
rokavice! Vse, kar bosta prijela z njimi, se bo spremenilo v čisto zlato.« Dečka sta vzela dar, se zahvalila zanj in odšla dalje po svetu. Prideta pa na svojem popotovanju do široke reke. Ker ni bilo v bližini mosta, sta stopila na splav, ki je bil privezan k bližnjemu drevesu, in odveslala na drugo stran. Na sredi reke pa se prvi od klatežev spomni na zlate rokavice in na njihovo čudežno moč. »Poskusiva, ali je res, kar nama je rekel starec! Spreme-

niva lesen splav v zlatega!« Res si je nataknil rokavice in se z njimi dotaknil splava. Splav se je pri priči spremenil v

čisto zlato in postal zaradi tega tako težak, da se je na mestu potopil. In z njim sta seveda utonila tudi nespametna dečka.

Uganke, rešitve in drugo

Napis v treh jezikih.

likanska stvar, 15. tvoj najbližji, 18. del molitve, 19. moško krstno ime, 20. vrsta pesnitve, 21. grška črka, 22. osebni zaimek (dajalnik), 23. števnik, 24. človeška nasebina, 26. povezana slama, 28. merilno sredstvo, 30. ostanek žita, 31. prevozno sredstvo, 34. gora v Julijskih Alpah, 37. števnik, 38. lahka stvar.

Navpično: 1. zmleto žito, 2. vrsta pesnitve, 3. pomožni glagol, 4. svetopisemska oseba, 5. hudodelstvo, 6. pritrdilna členica, 7. ploskovna mera, 8. deško krstno ime, 10. izraz pri kartah, 11. del voza, 13. neumen, 14. sredstvo za lepljenje, 16. kliče na delo, 17. tujka za gospodarskega upravnika, 24. del rastline, 25. moško krstno ime, 26. padec vode, 27. hlapi vode, 29. ploskovna mera, 30. kratica za svoje ročno, 32. predlog, 33. osebni zaimek, 35. ze, 36. osebni zaimek.

Posetnica.

Dr. V. Tucin

Reka

Kaj je ta gospod?

Križanica.

Vodoravno: 1. stik dveh gospodarstev, 5. druga beseda za udarec, 9. vrsta igre v gledališču, 11. del pohištva, 12. ve-

Rešitev uganek iz 4.-5. številke:

Božična slika: Blagoslovljene praznike.

Dopolnilnica: tefka, torek, trust, Trbiž, trata, Turek. — Trubar.

Posetnica: Čevljarški vajenec.

Slika: Sankač veselo kima, tukaj spet je zima.

Številčna uganke: 7 in 5.

Rebus: Če prehitro puška počí, zdrav iz grma zajec skoči.

Vse uganke so prav rešili: Bertka in Jožek Zorko, Vransko; Stanko Oblak, železniki; Minka Sodja, Jereka, p. Boh. Bistrice; Jug Zlatica, Studenci pri Mariboru; Širok Milica, Kočevje; Stanko Ziherl, Šent Vid; Rudolf Kapš, Semič.

Samo nekaj so jih prav rešili: France iz Središča; Marica Arh, Tupaliče; Cirila in Mirko Cuderman, Tupaliče; Ksenija Sadnik, Sv. Pavel.

Izžreban je bil: Stanko Oblak, železniki.

»Vrtec« izhaja 15. dan v mesecu in stane za vse leto Din 15.—. Izdaja ga Konzorcij »Vrtca«. Urejuje ga in oblastem odgovarja Jesenovec France, profesor v Ljubljani, Vodovodna cesta št. 24. — Uprava »Vrtca« v Ljubljani, Kopitarjeva ul. 2 (H. Ničman). Tiska ga Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (K. Čeč).